

J.L. ANTEQUERA / JAUME PENALBA

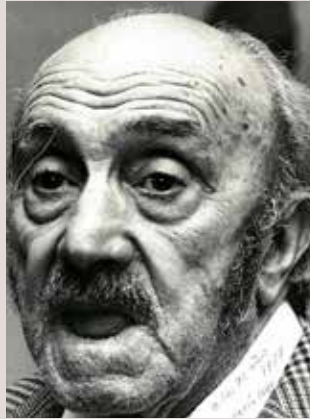
EL RETORN DE *Peresejo*

2 0 1 9
CASA DE CULTURA
2 0 2 0

EL RETORN DE PERESEJO

J.L. ANTEQUERA / JAUME PENALBA

EL RETORN DE *Peresejo*

2 0 1 9
C A S A D E C U L T U R A
2 0 2 0

ÀREA DE CULTURA / AJUNTAMENT D'ALCOI

President: Antoni Francés, Alcalde d'Alcoi

Coordinació: Raül Llopis, Regidor de Cultura

ARTS PLÀSTIQUES

CONSELL ASSESSOR:

Armand Alberola
Manuel Boix
Romà de la Calle
Fernando Castro
Carles Cortés
Tomàs Llorens
Miquel Navarro
Santi Pastor
Wences Rambla
Isabel-Clara Simó
Josep Sou
Feliu Ventura
Vicent M. Vidal

DIRECCIÓ:

Antoni Miró

COMISSARIS:

J.L. Antequera
Jaume Penalba

Edita: Ajuntament Alcoi

© Dels autors

© AMB-Disseny

© Ajuntament d'Alcoi

Maquetació: *AMB i AGA*

Correcció: Ximo Victoriano

Dipòsit legal: A 524-2019

Gràfiques Alcoi S.L.U.

AJUNTAMENT D'ALCOI

CENTRE CULTURAL
MARIO SILVESTRE
AJUNTAMENT D'ALCOI

CÀTEDRA
ANTONI MIRÓ
D'ART CONTEMPORANI
UNIVERSITAT D'ALACANT
AJUNTAMENT D'ALCOI
MUSEU D'ARTS I OFICIS

Sabadell
Fundació

ELS AUTORS CEDEIXEN VOLUNTARIAMENT ELS DRETS DE REPRODUCCIÓ

PERESEJO EL CAMINANT

José Pérez Pérez, *Peresejo*, va nàixer el 1887 a Barcelona de pare alcoià i mare il·licitana, tot i que sempre es va considerar un alcoià més. El 1893, els seus pares es traslladen a València i amb 13 anys obté una beca de l'Ajuntament d'Alcoi i ingressa a l'Acadèmia de Belles Arts de San Fernando de Madrid, on entra en contacte amb Emilio Sala. El 1902 comença a concórrer a les Exposicions Nacionals de Belles Arts i, recomanat per Canalejas, accedeix al taller d'Agustín Querol, on també estudiaria un altre escultor alcoià, Lorenzo Ridaura. Viatja a París i, de tornada, obre estudi al carrer Sant Josep d'Alcoi on modela l'obra *Endavant* per la qual se li concediria en 1908 la tercera medalla en l'Exposició Nacional. De retorn a Madrid, dóna forma a l'*Esclau* negre al taller de Julio González; i és a la capital on Joaquín Dicenta el bateja amb el nom artístic de *Peresejo* en 1910.

En 1912 obté una altra tercera medalla en la Nacional, amb la seua obra *El perdó* i és pensionat pel Cercle de Belles Arts. Amic de Romero de Torres i Julio Antonio, aconsegueix en 1915 la seua segona medalla de plata amb *La Mort de l'heroi* i *Friné*.

L'escultor visita ben sovint Alcoi, on passa els estius i es reuneix al començament del segle XX en l'estudi de Fernando Cabrera on se celebren llargues tertúlies amb els pintors Juliet Pascual, Pepe Mataix, Pepe Romeu, Rogelio Solroja, Adolfo Durá i el mateix escultor Ridaura. L'estiu de 1927 esculpeix la imatge de la *Mare de Déu dels Lliris*, de 5 m d'alçada, que corona l'hotel de la Font Roja.

En 1936 l'artista es troba a Alcoi quan el sorprén la Guerra Civil. Adscrit al Sindicat de Pintors i Artistes de la República, sol·licita al Comitè Revolucionari de Defensa de l'Ajuntament d'Alcoi, la cessió de l'església de Sant Jordi per a fundar un Museu Popular, fet que va contribuir a evitar la seua destrucció com va passar amb altres temples com Santa Maria. Acabada la guerra, és empresonat per col·laborar amb la Segona República. Després d'aquest període de repressió, en 1942 esculpeix el seu Sant Jordi per a la reconstruïda església de Santa Maria.

Peresejo, ja recompost i poc adaptat als nous temps de postguerra, insisteix a buscar la primera Medalla i és en 1950, amb 63 anys, quan li arriba l'anhelat premi amb la Medalla d'Or en l'Exposició Nacional de Belles Arts per la seua obra *Eurítmia*.

Però no acaben aquí les bones notícies, perquè, per oposició, obté el càrrec de restaurador del Museu del Prado i entra com a professor medallista a la Casa de la Moneda. També és nomenat restaurador del Museu Arqueològic de Madrid en 1964.

És a partir de 1965 quan un Peresejo, antany d'excepcional forma física i atleta, gran caminant, l'homenot que porta *un xiquet a dins*, de caràcter aspre i poc donat a la diplomàcia, però de gran bonhomia, comença a poc a poc a decaure i deixa de banda el treball de creació escultòrica per a dedicar-se a pintar olis que li permeten mantenir-se amb la seua dona i la seua filla. El 1967 se li ofereix un homenatge a l'escultor bohemí a l'antic Monterrey d'Alcoi amb motiu del seu 80é aniversari. El mateix escultor afirma: *Per Alcoi donaria tot el que em queda de vida*.

En 1974, amb 87 anys, concedeix una entrevista a Radio Alcoy en la qual insisteix a continuar treballant en tot el que li encarreguen, entestat a aconseguir subvencions per a crear una escultura de Sant Jordi i col·locar-la al Barranc del Cint.

Els assumptes econòmics continua tenint-los per terra i en 1975 l'escultor envia una missiva al diari *Ciudad* en la qual prega al lector que vaja al seu estudi i li compre un quadre, perquè ell ja no es pot moure de la cadira de la seua casa-estudi del carrer de la Mare de Déu núm. 50.

L'artista mor en 1978. Pobre, acompanyat per la seua esposa i filla, a l'Hospital Civil d'Oliver.

L'ESCULTURA, LA SEUA OBRA

En la seua etapa juvenil de París va estudiar Rodin a qui ret homenatge amb la seua obra *Amor*; però l'escultura de Peresejo s'insereix plenament en el noucentisme mediterrani, un moviment depurador del modernisme, sobri i sensual, tan oposat a l'adulesa dels escultors castellans. Peresejo cisella el guix patinat o pur, la pedra, el marbre, la fusta, la terracota, el bronze. L'artista és a l'escultura noucentista com Joaquín Sunyer és a la pintura del mateix corrent.

Gran depurador de les formes, l'artista elimina qualsevol detall superflu, aspira a la rotunditat de la forma equilibrada robusta i les seues escultures són un reflex de la serenitat mediterrània senzilla, hereva de l'ataràxia grecoromana. Peresejo és un noucentista que conrea la bellesa per la bellesa, la sensibilitat estètica per sobre de qualsevol argument anecdòtic o narratiu. Mediterrani com va ser, no en va la seua escultura s'inscriu en les formes arrodonides, simples i sòlides de Miguel Blay, Maillol i Clará, molt allunyada de casticisme i el detallisme del totpoderós Mariano Benlliure, com de l'expressionisme cubiste de Pablo Gargallo i el primitivisme emprat per Manolo Hugué.

L'Exposició sobre Peresejo del Museu de Belles Arts de València al setembre de 2018 comissariat per Jaume Penalba, va venir a despertar-nos la memòria sobre l'existència del gran escultor mediterrani, fins a aqueix moment, ningú s'havia posat en la tasca de recordar a l'insigne alcoià organitzant una Antològica del seu treball, aprofundint d'aquesta manera en el ja natural i pel que sembla assumit, oblit cap al gran artista que va ser Peresejo, amb obra exposada fins i tot en la Tate Modern de Londres.

Peresejo, com diem va morir a Alcoi, al febrer de 1978, per tant, en 2018 es va complir el 40 aniversari de la seua mort. No hi ha hagut des de llavors una exposició monogràfica de la seua obra, dispersa i fràgil a causa que la majoria de les seues creacions estan esculpides en guix. Servisca doncs aquest Exposició com a record, reivindicació i homenatge, al seu art i el seu trànsit per la vida.

El nostre agraïment als col·leccionistes institucionals, com l'Ajuntament d'Alcoi i Cercle Industrial, als privats i especial esment en aquest cas per a Alicia Pérez- Peresejo, la seua filla, que ha fet possible mostrar a la ciutadania alcoiana en aquesta Exposició commemorativa de Peresejo, obres inèdites que dormien plàcidament en el taller madrileny del seu pare.

JOSÉ LUIS ANTEQUERA

Co-comissari. Membre de l'Associació Internacional de Crítics d'Art (AICA)

PERESEJO, UN ESCULTOR A LA GREGA D'AVUI

Durant el primer terç del segle XX, el panorama escultòric espanyol experimentaria una renovació interna sense precedents, per idèntics camins a la protagonitzada dècades abans per la pintura, que establiria les bases de la superació dels obsolets i caducs models vuitcentistes. Si en pintura açò va suposar abandonar l'estudi i eixir a practicar la pintura *plein air*, així ho van fer Aureliano de Beruete, Ignacio Pinazo o Joaquín Sorolla, tot seguint el model francès promulgat per l'Escola de Pont-Aven i els impressionistes. En escultura anava a comportar la recuperació dels valors plàstics purament escultòrics, en aquells dies oblidats i injuriats, de la forma, la massa i el volum, i qüestionar el model heretat que advocava per un art, a vegades d'escassa inventiva, de detallisme rubescat i anecdotisme, imposat en gran mesura pel gust oficial, així mateix anquilosat i ranci, al servei de les classes dominants i la Monarquia durant la Restauració borbònica.

José Pérez Pérez, conegut artísticament amb el nom de *Peresejo*, representa un dels màxims exponents d'una llarga nòmina d'escultors que, armats amb cisell i gúbia van aconseguir trencar amb els motlles i cànons establits en un clar intent per imposar-se i adaptar-se als nous temps i als gustos estètics del moment, tot participant en el moviment renovador i modernitzador experimentat per l'escultura espanyola en les primeres dècades del nou segle, sense que açò comportara una renúncia enfront de l'herència rebuda, sinó més aviat una revisió dels principis escultòrics, als quals infon un bufit d'aire fresc, en un intent per restituir els valors escultòrics, tan desfigurats en les últimes dècades. Procés històric que ha sigut conegut amb el terme *renovació post-Benlliure*, en clara al·lusió a Mariano Benlliure que, sense desmerèixer en admiració, seria respectat i combatut a parts iguals, passant a convertir-se d'exemple a seguir, a model antagònic per a una generació sencera d'escultors, entre els quals s'inclou el mateix Peresejo, que entenia com a fi últim de l'escultura la bellesa formal i el gaudi estètic en el seu estat pur.

Format a València, Madrid, Barcelona i París, en la seua obra conflueixen i conviuen la pervivència de les arrels clàssiques, heretades del corrent mediterraneista d'Aristides Maillol, Josep Clarà i Enric Casanovas, amb la base teòrica d'herència de l'estatuària de caire hel·lènic, centrant pràcticament la seua producció en l'estudi de la figura femenina a través de la perpetuació i reinterpretació dels cànons de l'escultura clàssica de tradició grecoromana, des d'una perspectiva moderna en la predilecció per l'anatomia femenina a la qual va retratar en totes les actituds, de la qual són bons exemples *Descans*, *Serenitat* o *Eurítmia*.

La seua producció escultòrica, de sòlida base teòrica, apreciada per col·leccionistes i avalada en el seu moment per la crítica, ha passat inexplicablement desapercibuda en les últimes dècades i és un gran desconegut en la seua terra natal, si bé al seu temps degué formar part de la nòmina d'escultors més destacats en el primer

terç del segle XX en l'àmbit nacional. Influït tant per Rodin, a qui va tenir l'oportunitat de conèixer a París, com pels escultors de l'antiguitat clàssica del món grecoromà i del Renaixement italià, Peresejo adopta un llenguatge molt personal que bé podria emmarcar-se dins del mediterraneisme essencial català de caire hel·lènic. De fet, ell mateix sempre es va considerar un escultor helenista.

Lamentablement, i com a resultat del capritxós i atzarós esdevenir històric, una part important de la seua obra, potser aquella més brillant amb la qual va aconseguir les majors recompenses oficials, com *L'esclau*, *Eurítmia*, *Adelante o El perdó*, la immensa majoria de les quals van tenir un acabat definitiu amb marbre blanc de Carrara o pòrfir negre de les pedreres d'Urda, inexplicablement es troben en parador desconegut, o en el pitjor dels casos sabem que s'han perdut irremeiablement per sempre, per la qual cosa se'ns ha privat de conèixer el vertader abast d'aquest escultor.

Breu aproximació biogràfica a la figura de Peresejo

José Pérez Pérez, més conegut com *Peresejo*, pseudònim amb el qual va ser batejat en 1910 pel dramaturg Joaquín Dicenta, naix casualment i transitòriament a Barcelona, si ben ell mateix es va considerar sempre fill d'Alcoi, d'on era oriünda la seua família. La seua infància transcorre a la Ciutat del Sena, i de retorn a Espanya en 1894, desenvolupa la seua formació acadèmica a l'Escola de Pintura, Escultura i Gravats de Sant Carles de València, activitat que compagina amb el seu aprenentatge al taller de l'escultor i imatger Luís Gilibert Ponce.

En 1900 aconsegueix fer-se amb la pensió de l'Ajuntament d'Alcoi, la qual cosa li permet viatjar a Madrid i completar la seua formació a l'Escola de Belles Arts de San Fernando. Instal·lat definitivament a la Vila i Cort, serà a Madrid on desenvoluparà la pràctica totalitat de la seua carrera professional, primerament com a deixeble d'Agustín Querol i més tard amb González Pola, amb el qual col·labora en diversos encàrrecs, per a prosseguir després la seua carrera en solitari.

En 1907 emprén un segon viatge a París on tindrà oportunitat d'admirar, no solament l'obra dels clàssics, sinó també dels mestres contemporanis, i especialment la d'Auguste Rodin, pel qual l'escultor alcoià sentirà una profunda admiració i va arribar a tenir amistat amb el francès, que l'anima a prosseguir la seua carrera artística. Les visites freqüents al Museu de Reproduccions Artístiques de Madrid i al de Luxemburg de París, així com la seua predilecció pels poetes clàssics, el porten a desenvolupar una producció escultòrica inspirada en les llegendes i la mitologia del món grecoromà, la qual cosa dóna com a resultat una obra d'accentuat classicisme hel·lènic de filiació fidíaca.

Entre 1901 i 1950 freqüenta les Exposicions Nacionals de Belles Arts i pren part en setze certàmens, en els quals va aconseguir fer-se amb els màxims guardons. En el seu haver compta amb dues Mencions Honorífiques,

la primera en 1904 pel bust titulat *Leda*, i després, dos anys més tard, pel grup *Eneas i Anquises*. Així mateix, amb la seua obra obté altres dues Terceres Medalles en els salons de 1908 i 1912, la primera amb l'obra *Ade-lante* i la segona per l'interessant grup titulat *El Perdó*, també conegut com *Acollint la família*. De nou acudeix a la Nacional en 1915, en aquesta ocasió amb dues obres de clara inspiració clàssica, el nu femení titulat *Friné*, conegut també amb el títol de *Somni*; i *La mort de l'heroi o Aquil·les ferit*, on reinterpreta la coneguda sèrie dels gàlates ferits de l'antiguitat clàssica grecoromana, per la qual li va ser concedida la Medalla de Plata. La primera Medalla se li resisteix i li serà concedida en 1950 per l'obra *Eurítmia*, quan l'escultor comptava amb seixanta-tres anys, moment en el qual el panorama escultòric espanyol i internacional es trobava ja sumit en un període de profunds canvis estètics i formals.

Amb l'esclat de la Guerra Civil es refugia a Alcoi on funda un Museu Popular a la parròquia de Sant Jordi; amb açò va aconseguir salvar una part del tresor artístic que atresorava la ciutat i els seus voltants. Així mateix, va desenvolupar una desinteressada i altruista labor docent, ja que va convertir el temple religiós no solament en el seu estudi, sinó també en una acadèmia de pintura, dibuix i modelatge. Finalitzada la guerra, les seues simpaties amb la causa republicana el portaran a ser detingut i empresonat. Ja en llibertat, en 1942 és nomenat ajudant d'escultor anatòmic a la Facultat de Medicina de Sant Carles, i en 1943 ocupa la plaça de professor de dibuix a l'Institut de San Isidro. Ja en 1950 serà designat per ordre governativa sotsdirector i professor de Modelatge de la Fàbrica Nacional de Moneda i Timbre, i aconsegueix també per oposició la plaça de Restaurador d'Escultura del Museu del Prado. Per una vida sencera consagrada a l'escultura i a l'activitat creadora, se li imposa la Medalla de Plata al Mèrit del Treball.

La seua obra s'emmarca dins del que podríem denominar un mediterraneisme essencial, centrat principalment en l'estudi de la figura femenina tractada amb un cert espiritualisme i sobrietat, on l'escultor alcoià aconsegueix imprimir el seu segell personal, directament inspirat en els cànons de l'estatuària del món antic, basada en la proporció, l'equilibri i l'harmonia. Els seus nus, triomfants i eternitzats, dominats per l'harmonia dels volums i una certa tendència a l'estàtic i reposat, constitueixen un permanent i intemporal cant a la bellesa, la sensualitat mediterrània i la rotunditat de les formes nues, vertader credo estètic de l'escultor.

JAUME PENALBA ALARCÓN

Tècnic en Patrimoni Cultural i Museus

Comissari de l'exposició *Adsuara*, Vicent i Peresejo.

Tres escultors mediterranis entre la tradició i la renovació. Museu de Belles Arts de València.

Co-comissari

SALAMBÓ, 1936. Guix, 73x37x39. Col·lecció Ajuntament d'Alcoi. Foto Paco Alcántara.

EL RAPTE D'EUROPA, 1943. Guix patinat, 78x79x48. Foto Paco Alcántara. Col·lecció Pérez-Peresejo (Madrid).

L'ESCLAU, 1920. Guix patinat, 50x51x30. Foto Paco Alcántara. Col·lecció Ajuntament d'Alcoi.

AUTORRETRAT, 1969. Guix patinat, 36,5x29x20. Foto Paco Alcántara. Col·lecció Pérez-Peresejo (Madrid).

BUST MARE DE DÉU DE LA SELVA, 1934. Guix patinat, 53x25x29.
Foto Paco Alcántara. Col·lecció Ajuntament d' Alcoi.

MARE DE DÉU DE LA SELVA, 1934. Guix patinat, 180x50x35.
Col·lecció Pérez-Peresejo (Madrid).

AMOR - NATURA 2. Guix patinat, 34x32x22. Col·lecció Pérez-Peresejo (Madrid).

AMOR-NATURA, 1932. Guix, 86x87x78. Foto Paco Alcántara. Col·lecció Ajuntament d'Alcoi.

LLIBERTAT n° 3, 1917. Guix, 88x35x30. Foto Paco Alcántara.
Col·lecció Ajuntament d'Alcoi.

LLIBERTAT n° 2. Guix patinat, 45x34x35. Col·lecció Pérez-Peresejo (Madrid).

LLIBERTAT n° 1. Guix patinat, 41x15x16. Col·lecció Pérez-Peresejo (Madrid).

MATERNITAT. Guix patinat, 40x14,5x12. Foto Paco Alcántara.
Col·lecció Pérez-Peresejo (Madrid).

RETRAT DE ACTRIU. 1911 (Loreto Prado?). Guix patinat, 45x35x25.
Foto Paco Alcántara. Col·lecció Pérez-Peresejo (Madrid).

EL BES. Guix patinat, 34x26x18. Foto Paco Alcántara. Col·lecció Pérez-Peresejo (Madrid).

LA CIMA. Bronze. 28x22x17. Foto Paco Alcántara. Col·lecció Pérez-Peresejo (Madrid).

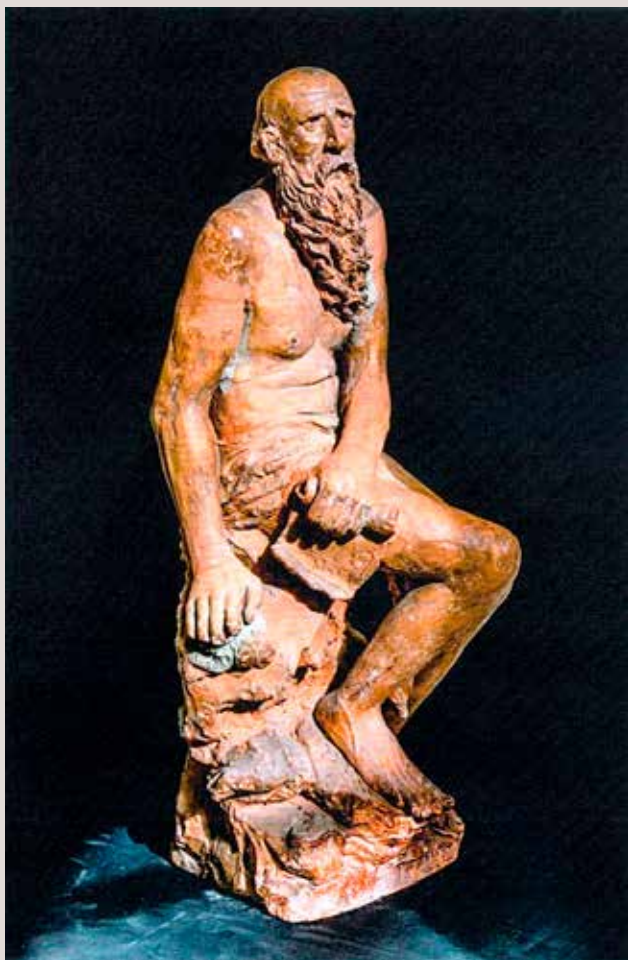
ABISSÍNIA, 1942. Guix patinat, 46x49x29. Col·lecció Pérez-Peresejo (Madrid).

EL GENI DE LA VIDA, 1941. Guix patinat, 81x108x13. Foto Paco Alcántara. Col·lecció Pérez-Peresejo (Madrid).

ALICIA 2, 1955. Guix patinat, 34x30x19. Col·lecció Pérez-Perejo (Madrid).

SANT JERONI, 1.893. Argila. Col·lecció Ajuntament d'Alcoi.

PENEDIMENT, 1943. Guix patinat, 32x66x36. Col·lecció Pérez-Peresejo (Madrid).

BANY DE SOL, 1950. Pi, 13x36,5x9,5. Col·lecció Pérez-Peresejo (Madrid).

NU JACENT. Guix patinat, 14x32x17. Col·lecció particular.

NU, 1945. Guix patinat, 64x28x16. Col·lecció Pérez-Peresejo (Madrid).

FRINÉ, 1915. Guix patinat, 46x56x47. Col·lecció Pérez-Peresejo (Madrid).

HEROI CAIGUT, 1915. Guix. Ajuntament d'Alcoi.

LA MUSA DE L'ARTISTA, 1930. Guix, 232x106x92. Col·lecció Ajuntament d'Alcoi.

LES DOS GERMANES. Argila cuita patinada, 42x24x17,5. Col·lecció Pérez-Peresejo (Madrid).

LES TRES GRÀCIES. Guix patinat, 48,5x34x19. Col·lecció Pérez-Peresejo (Madrid).

NENA. Guix patinat, 25x15x21. Col·lecció Pérez-Peresejo (Madrid).

PAUSO, 1954. Bronze, 30x22x25. Col·lecció Pérez-Peresejo (Madrid).

RESURRECCIÓ. Guix, 51x21x19. Col·lecció Pérez-Peresejo (Madrid).

EIXINT DEL BANY. Guix patinat, 95x47x28. Col·lecció Pérez-Peresejo (Madrid).

SANT JORDI. Guix patinat, 50x41x27. Col·lecció Pérez-Peresejo (Madrid).

SERENITAT, 1951. Guix patinat, 61x43x49. Col·lecció Pérez-Peresejo (Madrid).

VICTÒRIA, 1931. Guix patinat, 46x37,5x31. Col·lecció Pérez-Peresejo (Madrid).

DAMA DE L'ESPASA. Guix patinat, 60x17,5x13.
Col·lecció particular.

VERGE. Guix patinat, 15x16x8,5. Col·lecció Pérez-Peresejo (Madrid).

ALICIA 1. Oli/lleç, 159x120. Col. Pérez-Peresejo (Madrid).

XEMINEIA DE LA FONDA (Font Roja). Oli/lleç, 100x40.
Col·lecció Círculo Industrial d' Alcoi.

SARDINES, 1963. Oli/taula, 35x27. Col·lecció particular.

LA SENYO ROSA, 1967. Oli/lleç sobre taula, 40x32. Col. particular.

AUTORRETRAT I, 1960. Grafit/paper. Col·lecció Pérez-Peresejo (Madrid).

MEDALLES DE JOSÉ PEREZ PERESEJO, 26,5x36. Col·lecció Pérez-Peresejo (Madrid).

Peresejo 1972. AUTORRETRAT, 1943. Oli/lleç, 57x47. Col. Pérez-Peresejo (Madrid).

CENTRE CULTURAL
MARIO SILVESTRE
AJUNTAMENT D'ALCOI

AJUNTAMENT D'ALCOI

Sabadell
Fundació

EL RETORN DE *Peresejo*

ALCOI 4 DESEMBRE 2019 - 31 GENER 2020

CASA DE CULTURA

CENTRE CULTURAL
MARIO SILVESTRE

AJUNTAMENT
D'ALCOI

Sabadell
Fundació

CÀTEDRA
ANTONI MIRÓ
D'ART CONTEMPORANI
UNIVERSITAT D'ALACANT

AJUNTAMENT D'ALCOI
AJUNTAMENT D'OTOS